

יעקב שרת / איש מאדים מוסד? איזה מוסד?

טים היחידים שבהם הוא הופיע מעודו (הסרט האחר צולם כימי שירותו בגדודים העבריים, והוא כבר הוקרן בסידרה). סרט זה אותר בידי חוקרי מצוות זאב בתל-אביב, ובו הוא נואם נואם באידיש מורה.

על הניסיון לאתר סרטים יומנים, שבהם נראה ז'בוטינסקי, מציינן יגאל לוסין: "חיפשנו בכל העולם. נזכרנו שהוא היה תקופת-זמן בדרום-אפריקה, שם הוא אירגן גן סניף חזק של תנועתו. חיפשנו גם שם, ולא מצאנו דבר."

הד"ר חיים וייצמן, נשיא ההסתדרות הציונית, שימש מושא להתקפותיו של ז'בוטינסקי, מנהיג האופוזיציה הרוויזיוניסטית. חלק ניכר מן ההאשמות היו בכך שההסתדרות הציונית היא שותף לברי-טיים, המעכבים את העלייה לארץ-ישראל. עדותו של יצחק בן-אהרון בפרק זה מביא אה מימד אחר למצב של אי-עלייה לארץ, ועל כך אומר לוסין: "כאן עשינו סויטש קטן בשביל התוכן של הדברים, כדי להציג את הבעייה שההסתדרות הציונית, מחמת תוסריאמצעים, מנעה מחלוצים לעלות לארץ, מפני שהיא פתדה ממשברים כלכליים וחברתיים. הקטע שבו מספר בן-אהרון כיצד אמר לחיים וייצמן ברור מניה, אם אתם לא תפרצו לנו את הדרך, אנחנו נפרוץ דרך בעצמנו". מביא פן חדש למדמותיו של וייצמן, שקיבל את דברי בן-אהרון באהדה, ואף צירפו אליו. אבל הדבר לא משנה את העובדה שעד לשנים 1932 ו-1933, לא היתה עליה לארץ-ישראל בשל היותה מותנית בתנאי

נייה שיש איזה מוסד. ובמוסד הזה עובדים כך וכך אנשים, ובראש המוסד הזה עובד בן-יאם שמנהל אותו היטב, או לא כל כך היטב, אבל מנהל. נג, מי מה לא מכיר ולא יודע איזה מוסד, שעובדים בו כך וכך אנשים, ובראשו עומד איזה מנהל, שמנהל את העניינים שם היטב או לא כל כך היטב?

אבל הנה הבן-יאם הזה, שמנהל היטב או לא כל כך היטב, משנה טעמו, פתאום או לא כל כך פתאום; נניח שהוא הולך ברחוב, ופתאום רואה אשה זקנה, והיא מפחידה אותו, והוא קופץ הצידה מרוב פחד, אבל במקום שהוא יקפוץ, מה שבאמת קורה זה שהיא קופצת — עליו — ואז פתאום אנשים מסתכלים בו, ככה, בעין בוחנת, וואמרים: "מסכן, קפצה עליו הזקנה!" או נניח שהוא פתאום, או לא כל כך פתאום, הולך בגופו; נעשה, כמו שאמרים, אדם ידוע-חולי; או לא עליו, פתאום או לא כל כך פתאום, נעשה הולך בנפש, כלומר פשוט, יוצא מדעתו, או פשוט דעתו יוצאת ממנו — אלה האפשרויות המוגבלות שצעות ברע זה במוחי — ואז הבן-יאם-המנהל הזה פשוט חדל לתפקד כמו שצריך, ולא זו בלבד שהוא חדל לתפקד, אלא שהמוסד שהוא ניהל עד כה היטב, או לא כל כך היטב, חדל להיות מתפקד, ולא זו בלבד, אלא שכל האנשים העובדים במוסד הזה מרגישים בזה, וסובלים מזה, וגם האנשים שמחוץ למוסד הזה, שעד כה נזקקו לו ונהנו ממנו בצורות מצורות שונות, מרגישים בזה.

נניח, שיש מוסד כזה בארץ, שדבר כזה קורה בו עכשיו, לעינינו — אז מה עושים? איך מצילים אותו מידי הלא-מתפקד, שהופך אותו ללא-מתפקד? ואני אומר מצילים, מפני שבמקרה שלפנינו מדובר בהצלחה ולא בהסתפקות בלחישות ובהליכה רכיל ובהשבעות ובפירכוסים ובשאר הסוואות והעמ' דות-פנים, מפני שכבר עבר הזמן שאפשר להסתפק בכונן אלה, וקצב ההידרדרות של המוסד שלנו גדל בהאוצה מסוכנת, אם אתם מבינים למה אני מתכוון, ובאמת, באמת צריך לעשות משהו, ולהציל, כי פשוט חבל על המוסד הזה, שפשוט מתמסס לגוד עינינו, והמוניטין שלו נעלם, והתפקוד שלו אפסית, ומשפע הטוב שהוא השפיע סיביו לא נותר מאומה, ורק דבר אחד שאר, כמו שלד בניין מופצץ — המיסגרת: הצוות והמנהל והתקציב והמשכורות וההוצאות. זה מה שנשאר, אבל גם זה לא יישאר כך זמן רב, או שפה אני טועה, וזה כן יכול להישאר זמן רב.

האמינו לי, אני לא יודע מה הפתרון. אני אמילו לא יודע לאיזה מוסד, בדיוק, אתם חושבים שאני התכוונתי, אם אתם מבינים למה אני מתכוון.

המשחזנים

רשימה זו נכתבה בשביל קהל מסויים מאוד, קהל קוראי עיתונים. עם קוראי השבועון המסויים הזה הסליחה. ובכן, כשאתם קוראים איזה עיתון יומי, על מי שם, אתם אוהבים להשחזר את השכל שלכם? האם, כאשר אתם קוראים עיתון מסויים, אתם מחפשים בו מה כתב עיתונאי מסויים, מפני שאתם יודעים מראש, מי חזקה עליו שיחזיר לכם קצת את השכל שלכם? האם אתם מחפשים, לפעמים, כמה משהו-שכל משחזר-שכל יש לעיתון זה, וכמה לזה? לאיזה עיתון יש יותר לאיזה פחות, ומדוע זה כך? האם מי שמשחזרים לכם את השכל הם דווקא מי שדעתם כדעתכם, או, להיפך, דעתם אינה כדעתכם? היש בין המשחזרים שלכם גם כאלה וגם כאלה, גם כאלה שאתם קוראים את דבריהם ואומרים לעצמכם: "הלוואי, שאני הייתי יכול לכתוב ככה!" או: "הוא בדיוק אומר מה שאני חשבתי" (או עמדתי לחשוב...), וגם כאלה שאתם קוראים את דבריהם ואומרים: "איך הוא יודע לכתוב! ואיך הוא יודע להגיד אותי בכישרון שכזה! ובעצם, אם אני לא מסכים אתו, והוא כל כך הגיוני ונהיר ולכיד (להסתכל פה במילון) — היכן הוא טועה? מדוע, בסופו של דבר, הוא אינו צודק?" היש, בסופו של דבר, בעיתון שאתם קוראים או בעיתונים שאתם קוראים, מישהו שיותר מפעם אחת, כשאתם קוראים אותו, אתם אומרים בקול רם: "אה, איזה רשימה!" "אה, איזה מאמר!" או אפילו אומרים לאשה שהיא מוכרחה לקרוא זאת, או אפילו קוראים זאת בקול לפני כל בני הבית?

אתם לא חייבים לעשות את החישובים הללו ולשאול את כל השאלות ששאלתי פה. אני רק רוצה להגיד, שזו אחת הדרכים שקורא עיתונים יכול להסתייע בה על מנת להבדיל לעצמו מאיזה עיתון הוא מפיץ את מירב התועלת בתחום השחזת השכל שלו (להבדיל מתחום אגירת ידע).

טוב, אז אחד המשחזנים המעולים שאני מכיר הוא שמואל שניצר, עורך "מעריב". בדרך כלל, אינני מחמיץ את מאמריו, מפני שרובם ככולם מושחזים ומשחזים — בתוכן, בסיגנון, במירקם. מי שבשל סיבה כלשהי קורא את רשימותי לפרקים, יוכל לקבוע כי לא אחת דעות שמואל שניצר ודעותי אינן עולות בקנה אחד. אז מה? יש בזה אסון לאוצר הרוח האנושי? חס וחלילה. אדרבה, קינאת משחזים תרבה השחזה. כשמשחזים כידוע, יתזים גיצים ומתעופפים ניצוצות, ולפעמים ניצוץ אחד כזה מאיר יותר ממאמר שלם, אבל בלתי-קריא הן מבחינת סיגנון, והן מבחינת מירקם...

אז עם משחזי תשתחו, ככתוב. ודברים אמורים ב,בחירה חופשית" מאת שמואל שניצר ב,מעריב" של 30.1.81, שם קראתי את הפסקים הבאים: "ואני מביא אך מקצת-מין-הקצת, מקוצר היריעה: * (ההתבוללות, ההתרחקות מן היהדות, בארצות-

הדגל
תמונה היסטורית זו צולמה בסוף מלחמת-העולם, ונראה בה הדגל הפלסטיני, שממשלת ישראל מתקשטת לקרוא לו, "דגל אשף". על הדגל תלויה תמונתו של המופתי. לידה נואם גימאל אל-חוסייני. בתמונה נראים כמה ראשי הציבור הערבי בארץ דאז.

איים הכלכליים, ויש במצב זה משום הורה לתקופה שבאה אחרי מלחמת-העולם ה-ראשונה.

"תמונת העלייה התחילה להשתנות רק בשנת 1933, כאשר התחילו להגיע מגר-מניה יהודים עם כסף, ואז גברה האפי-שרות לשוב ולקלוט חלוצים. ההאשמות כאילו הבריטים מנעו באותה תקופה את העלייה לארץ-ישראל פשוט אינה נכונה. היהודים עצמם החמיצו את ההזדמנות לעלות באותן שנים."

ברלין, סימפוזיה

של עיר

לקראת סוף סיפורו של יצחק בן-אהרון על פגישתו הראשונה בחיים וייצמן, והארץ פן עימו וייצמן אימץ אותו ולקח אותו ביחד עימו לברלין, בא התיאור הציבעוני (המשך בעמוד 52)

הבחינה וברוב ארצות העולם החופשי), אינה נשירה של יחידים. זו מפולת, והיא תימשך כל עוד ידבקו היהודים בעקרונות הנעלים של הליברליזם... העם היהודי אינו משגשג על האידיאלים המודרניים שבהם הוא דוגל. הם משמידים אותו בקצב מהיר..."

* "המצויאות מורה שהדבקות במסורת, על כל ההסתגרות הנלווית אליה, מקיימת את העם היהודי, ונטישת המסורת אנב השתלבות בחברה פתוחה ואוני-ורסלית מכלה אותו — ואין שום יסוד לאמונה שכאן, במדינת-ישראל, אפשר יהיה, באותן זרמים שהלכו בחן שם, להגיע אל תוצאות הפוכות."

* "אנחנו צריכים להחליט כאן, בישראל, שבה הלאומיות החילונית שאין לה שורשים עמוקים במורשת היהודית הקתיקה פושטת את הרגל לעינינו, מה חשוב לנו יותר: קיומו של העם היהודי או העקרונות ה-אוניוורסליים של הקידמה והשוויון? רבנות הקובעת סיגים בעינינו אישיות וכשרות ושמירת שבת, ובונה בדרך זו חומה המגינה על האומה היהודית, או נישואים אזרחיים, חופש בחירה בכל התחומים ושיוויון כל האדם לפני כל החוקים? מיטטר של הגנה על ייחודנו — או מיטחק חופשי של כוחות, שבסופו של דבר יכריעו ויעבירונו מן העולם!"

אלה הם דברים כדורבנות, שכתב אדם מעמיק-חשוב ומעמיק-חדור ובעל השכלה יהודית וכללית רחבה, שרק אפשר להתקשר באיכותה ובכמותה — אשר אינו חובש כיפה לראשו.

עוד חזון לפולמוס. אלוהים, אני בטוח, לא יברח. פה רציתי רק להבליט, מעשה צורף, כיהלומים מתוך טבעותיהם, כמי שקורא מאמר משחזר-שכל ואומר: "אה, מה הוא אומר! ונה, את מוכרחה לקרוא את זה! רגע, אני אקרא לך את זה בקול רם עכשיו, מפני שאני מרגיש שאלה דברים חשובים, שעשויים או עלולים להכריע לא רק בעתיד החברה שלנו כולה, אלא גם, בחיינו הפרטיים של שינוי — ולא בעתיד הלא-נראה" לעין!"

העמוד הראשון

אני לוקח לידי עיתון-צהריים ומה אני קורא מתחת לעלילות הבורסה, מערכה י"ד? בזמנה של כותרת על "יורדת שהתאבדה בניו-יורק".

אני מודה ומתוודה. מצד אחד אני קורא לפחות ארבעה עיתונים ישראלים ביום, ומצד אחר הזיכרון שלי אינו הכי טוב בעולם (לפי ההגיון של "היה היו שני אחים, אחד היה עשיר גדול, ואחד לא אהב לאכול גבינה"). אבל, בכל זאת, מתי בפעם האחרונה קראתי בעמוד ראשון של עיתון ישראלי ידיעה על לא-יורדת שהתאבדה?

אז מה המסקנה המתבקשת? שכדאי לרדת, כי אם תתאבד בניו-יורק תקבל כותרת עמוד ראשון אין דה אולד קאנטרי? או שלא כדאי לרדת, כי הנה מה שקורה, והנה איזה עונש נפסק למי שעושה זאת?

אולי כדאי לעשות חושבים בלונדון? אבל מה, אומרים שהתיאטרון שם ירד פלאים עד שלשום חיידיק ישראלי כבר אין מה לגנוב שם. וללמוד צרפתית פשוט לא מתחשק, גרמניה מגעילה, וארץ נמושה לא באה בחשבון.

אבל מה אני מדבר? מי משוגע להחמיץ זה את הבחירות? בן-יאם, לרדת תוכל אחר כך, וגם להתאבד, אם זה לא יטפיק. אז תן לעצמך עוד שאנסה. והעיתונים? אה, הם כבר ימצאו משהו לרענן את העמוד הראשון.

לחם של בצק

מה פתאום לחם של בצק, אתם שואלים? כי זה לא דעת, יש לחם חטים ויש לחם שעורים ויש לחם שיפון ויש לחם שיבולת-שועל, ומה לא, אבל לחם של בצק — מה זה לחם של בצק?

לחם-שלבצק זה הדבר המקביל לבית-שליבוץ, ובית בוץ התגלה לפני בימים אלה ממש ב,ידיעות אחרונות". באחד מגיליונות העיתון זה ראיתי במו עיני תמונה של ביקתת חימר — מה שבימי "עמוד האש" הראשונים היו קורוין בארץ-ישראל "חושח" — ומתחתיה הסבר מדעי כלהלן: "בנייתו של בית החשווי בוץ, ראשון מסוגו בארץ, נשלמה בימים אלה בקריית המדע של מדרשת שדה בוקר", וכי.

אפשר מאוד, כי אותו בית החשווי בוץ, שבו, כמדווח, מיושמים שלוש שיטות ניצול אנרגיית שמש ועוד מיני חידושים מדעיים, הוא בעל תכונות אקולוגיות מופלאות. האמינו לי, אין לי שום דבר נגד ניצול אנרגיית שמש בכל צורה (בתנאי שהאנרגיה המושקעת לצורך הניצול לא תהיה רבה מהאנרגיה שתופק, ככלות הכול).

ממה שאיכפת לי הוא שיכול לקרות, כי בעיתון של עם עתיק יומין, שבניו עבדו בחומר ובלבנים, כלומר לשו עפר במים ברגליהם והוסיפו קש ותבן על השבונים, אם אינני טועה — עוד לפני ארבעת אלפים שנה — יכול איזה חוציק להמציא היום מין חידוש מחודש שכזה: "בית-בוץ!" ועל זה אומר הערבי: רק בוץ כזה היה חסר לנו בבית...